

Protocol Fysiek Handelen Ludgerusschool Mei 2017

Aanleiding

In de loop van de jaren is de aard van de problemen waarmee kinderen onze school binnenkomen veranderd. Tevens zien we dat kinderen soms tijdens hun schoolloopbaan 'moeilijker verstaanbaar gedrag' ontwikkelen. Daarnaast zien we dat fysiek dan wel verbaal grensoverschrijdend gedrag zich in het kader van de normale leeftijdsontwikkeling (pubergedrag), manifesteert. Wij, leerlingen, leerkrachten, directie en ouders, worden in toenemende mate geconfronteerd met (ernstig) probleemgedrag van leerlingen. Dat kan variëren van zeer teruggetrokken gedrag tot agressief gedrag. De uitingen hiervan kunnen zowel verbaal als fysiek zijn en zich tevens manifesteren in het vernielen van eigendommen van de school of werknemer.

Om op een professionele manier bovengenoemd gedrag tijdig te kunnen stoppen/voorkomen vraagt dit om een duidelijke richtlijn over "hoe te handelen". Deze notitie is een eerste aanzet om samen met het team zo'n richtlijn op te stellen.

Deze notitie kent de volgende indeling:

Aanleiding	blz. 1
Aannames/uitgangspunten	blz. 1
Doel	blz. 1
Fysiek ingrijpen door medewerker	blz. 2
Stappenplan Fysiek Ingrijpen	blz. 2
Richtlijn voor fysiek ingrijpen	blz. 3
Zeven stappen voor fysiek ingrijpen	blz. 3
Aandachtspunten voor fysiek ingrijpen: onmiddellijkheid, proportioneel, beheerst	blz. 3
Juridisch	blz. 4
Weglopen	blz. 5

Aannames/uitgangspunten:

- Alle leerlingen en teamleden hebben recht op een respectvolle benadering van zijn of haar menselijke waardigheid en integriteit binnen de school.
- We doen er alles aan, binnen onze mogelijkheden, om leerlingen zo te begeleiden dat conflictsituaties voorkomen worden, hanteerbaar blijven en het kind uit de spiraal van conflict en geweld gehaald wordt.
- We kunnen niet altijd voorkomen dat, in conflictsituaties, uit oogpunt van veiligheid, fysiek ingrijpen noodzakelijk is.
- Fysiek ingrijpen is nooit een middel op zich. Er zijn altijd stappen aan voorafgegaan en er zullen altijd acties op volgen om soortgelijke situaties in de toekomst te voorkomen.
- We werken aan gedragsverandering Dit alles ter bescherming van het kind en anderen in de directe omgeving.
- Leerkrachten/medewerkers worden (jaarlijks) geschoold in omgaan met fysiek handelen/moeilijk verstaanbaar gedrag

Doel:

- Zo nauwkeurig mogelijk het veld en de grenzen aangeven waarbinnen fysiek ingrijpen door personeelsleden / medewerkers t.o.v. de leerlingen onvermijdelijk en noodzakelijk is.
- Het fysieke ingrijpen toetsbaar maken met het oog op de vraag naar de onvermijdelijkheid en noodzakelijkheid.

Fysiek ingrijpen door de medewerker:

Alle geweldloze weerbaarheidsprincipes ten spijt, komt elke medewerkers wel eens in een situatie terecht, waarin fysiek ingegrepen moet worden. Dit ondanks alle inzet gericht op het herstellen van de dialoog met de leerling en de afwending van agressie. Onder fysiek ingrijpen wordt verstaan:

Het lichamelijk in bedwang houden van een leerling met als doel hem te kalmeren, tegen te houden of te verwijderen.

Een rechtvaardiging om over te gaan tot fysiek ingrijpen ligt in de motivatie om de directe manifestatie van fysiek geweld van de leerling tegenover zichzelf dan wel derden (medeleerlingen en/of medewerkers) te doorbreken. In deze situaties heeft het fysiek ingrijpen tot doel de fysieke agressief-gewelddadige aanval te stoppen en de kans op letsel bij de leerling en/of derden tot een minimum te beperken.

Hierbij geldt dat de medewerker, indien mogelijk, vooraf expliciet benoemt aan de leerling, dat hij de leerling m.b.v. fysiek ingrijpen in bedwang wil houden.

De situering van fysiek ingrijpen binnen een rustige omgeving, zonder "toeschouwers" vergroot de kans op het bewerkstelligen van een omslag in het agressieve gedrag van de leerling.

Maak ten alle tijde gebruik van collegiale ondersteuning! Spreek daarbij af wie wat doet.

Bij ongewenst gedrag waarbij de leerling geen gevaar is voor zichzelf of een ander is het soms nodig om een leerling vast te pakken.

Onder *onacceptabel gedrag* verstaan we:

- bedreiging van leerkrachten of leerlingen waarbij de veiligheid in gedrang komt;
- fysiek of verbaal geweld;
- het zich niet willen aanpassen aan de afspraken die de school hanteert.

In sommige gevallen kan het voorkomen dat een leerling na herhaaldelijk waarschuwen weigert het (school)beleid te aanvaarden.

We volgen dan het competentiemodel waarin beschreven staat dat de groepsroutines voorrang hebben. Daarom zijn wij soms genoodzaakt de leerling fysiek aan de arm mee te nemen naar een door ons te bepalen plaats elders in de school, waar de leerling even tot rust kan komen.

Het voltallige personeel is/wordt geschoold in het zo veilig mogelijk meenemen van de leerling.

Stappenplan fysiek ingrijpen

1e stap: Niet ingrijpen / voorkomen

Het onder woorden laten brengen van het onlust/onrust gevoel

Aandacht / rust voor overige kinderen eerst! → de leerkracht biedt een time-out mogelijkheid om zelf het tijdstip van te bepalen wanneer het conflict aandacht krijgt. Het conflict op 'je eigen tijd' (voorwaarde scheppend) laten plaatsvinden;

De leerling uit de conflictsituatie halen (veiligheid, prikkelarm)

2e stap: Wel ingrijpen

Situatie veilig en voorspelbaar houden; zeggen wat je gaat doen, wat je verwacht van de leerling
Fysiek ingrijpen (7 stappen; zie onderaan)

3e stap: Na het ingrijpen

Het vastleggen in Parnassys (notitie incident), rapporteren van het ingrijpen bij leidinggevende, nazorg voor betrokken professional(s) (psychisch bijstaan) evt. m.b.v. collega zorgteam, evt. vertrouwenspersoon en leerlingjournaal.

Dezelfde dag melding aan ouders / verzorgers door de eigen leerkracht (indien van toepassing i.s.m. de betrokken "ingrijper").

Evaluatie met directie.

Evt. vervolgstappen (bijstellen plan van aanpak /gedragsveranderplan)

Als richtlijn voor fysiek ingrijpen wordt onderstaand schema gehanteerd:

	Leerling is WEL aanspreekbaar	Leerling is NIET aanspreekbaar
Leerling werkt wel mee	Geen fysieke ingreep nodig.	Geen fysieke ingreep nodig. Kans op ingrijpen is aanwezig.
Leerling werkt niet mee	Door communicatie en proportioneel fysiek ingrijpen tot meewerken bewegen.	Fysiek ingrijpen. Contact blijven zoeken.

7 stappen voor fysiek handelen:

1. **Veiligheid;** zorg voor veiligheid in de directe omgeving, zowel voor het kind zelf, anderen als jijzelf (dit is dus niet voor te programmeren wat je moet doen, maar de meest logische stap is direct steun zoeken bij de dichtstbijzijnde collega).
2. Je **zegt wat er gedaan wordt** tegen de leerling. Het gaat om het *“in vrijheid beperken”* (want de situatie is onveilig.). Je geeft aan: wat er gaat gebeuren (vastpakken), wat dit voor gevolg heeft (minder bewegen) en wat deze actie als doel heeft (rustig worden). Het is de bedoeling dat er tegen de leerling wordt gezegd wat er wordt gedaan. Dit zou kunnen zijn: "Ik ga je in één keer stevig vast pakken, zodat je even niet meer veel kunt bewegen, totdat je rustig bent geworden".
3. **Meenemen** van de betrokkene. (je neemt de leerling samen met de collega mee uit de klas, op de wijze zoals in de training is aangeleerd).
4. Je zorgt voor een **prikkelarme omgeving;** dit kan de time-out ruimte zijn, maar evt. ook een andere ruimte; afhankelijk van wat de afspraak/toestemming is met jou en de leerling en ouders/verzorgers (indien er ruimte/tijd geweest is om dit af te spreken)
5. **Kalmeren;** op rustige toon met de leerling praten. (het moment van loslaten is niet vooraf te programmeren of vast te leggen. Dit zal je zelf moeten in schatten.
6. De **collega zorgt voor hulp;** helpt met fixeren, helpt met kalmeren, roept wanneer mogelijk en nodig extra hulp.
7. **Afronding;** het gewenste gedrag (de rust, kalmte belonen); conflict uitspreken wanneer duidelijk sprake is van een rusttoestand.

Aandachtspunten bij het fysieke ingrijpen:

Onmiddellijkheid

Wanneer het gedrag niet op een andere manier en met andere middelen te beïnvloeden/te stoppen is, kan het noodzakelijk en onvermijdelijk zijn om de leerling fysiek in bedwang te houden. Dit met het doel: kanaliseren van gedrag. Het moet onmiddellijk gebeuren, want doe je het later, dan is er meer sprake van een strafmaatregel. En dit valt niet onder noodzakelijk of onvermijdelijk! Belangrijk is dan dat de leerling de mogelijkheid krijgt zich zo verbaal mogelijk te uiten. Fysiek ingrijpen vindt alleen plaats in aanwezigheid en / of in samenwerking met een collega, tenzij het ingrijpen om de veiligheid van de leerling, mede-leerling of collega te waarborgen, niet kan wachten.

Proportioneel

De fysieke aanpak moet in verhouding zijn, dwz. fysiek ingrijpen door zoveel mensen als noodzakelijk is om de situatie te controleren. Teveel mensen kunnen als bedreigend(er) ervaren worden.

Beheerst

De manier van vastpakken dient respectvol en rechtmatig te zijn. Als dat niet zo is, wekt dat vaak nog meer woede op bij de leerling. Wat dus absoluut niet geoorloofd is: aan het haar trekken, bij de keel vast pakken, een knietje geven, slaan, bijten, stompen, schoppen of een kopstoot geven. Ook heeft schreeuwen; verbale agressie, op een dergelijk moment een averechtse werking. Probeer zelf zo rustig en neutraal mogelijk te blijven, maar duidelijk en zeker!

Juridisch

Fysiek ingrijpen door personeelsleden van sbo Ludgerus dient ten allen tijde te voldoen aan de voorwaarden van onvermijdelijkheid en noodzakelijkheid. Het ingrijpen kan aan (juridische) criteria getoetst worden.

Deze *criteria* zijn:

- a) Onmiddellijkheid: fysiek ingrijpen dat niet onmiddellijk volgt op de gedraging van de leerling is ontoelaatbaar. Het krijgt dan het karakter van een strafmaatregel en is daarmee niet noodzakelijk en onvermijdelijk.
- b) Proportionaliteit: het ingrijpen dient in verhouding te staan tot het doel en het te corrigeren gedrag.
- c) Gemoedsgesteldheid: fysiek ingrijpen dient naast onmiddellijk en proportioneel ook beheerst te zijn.

Noodweer.

Art 41, lid 1 van het Wetboek van Strafrecht zegt over een noodsituatie:

Niet strafbaar is hij die een feit begaat, geboden door de noodzakelijke verdediging van eigen of een anders lijf, eerbaarheid of goed tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding.

Bij (het dreigen van) een noodweersituatie is assistentie zo mogelijk noodzakelijk. Voor zover de situatie hiertoe dwingt en geen andere middelen meer toereikend zijn, kan, mag en moet in noodweersituaties geweld ter (zelf)verdediging worden gebruikt, steeds met inachtneming van de bovengenoemde criteria van onmiddellijkheid, proportionaliteit en beheersing.

Het fysieke ingrijpen/ geweld is ook hier gericht op het doen stoppen van de leerling in zijn/haar aanval of het doen stoppen van zijn/haar drift.

Rechten van de personeelsleden / medewerkers.

Niet alleen de leerlingen, ook de personeelsleden en de medewerkers van onze school hebben recht op een respectvolle bejegening van zijn en haar menselijke waardigheid en integriteit binnen de school.

De problematiek van een aantal leerlingen op onze school brengt met zich mee dat conflicten soms niet te vermijden zijn en fysiek optreden noodzakelijk is. Alle personeelsleden / medewerkers kunnen daar in de uitoefening van hun functie mee te maken krijgen. Optreden overeenkomstig bovenstaande richtlijnen bevordert dat personeelsleden/medewerkers rechtmatig handelen. In die zin bieden deze richtlijnen de nodige rechtsbescherming.

Collega's dienen elkaar bescherming te bieden voor zover dat nodig of noodzakelijk is.

De directie draagt zorg voor de begeleiding van de personeelsleden die betrokken is (zijn) geweest bij een fysiek conflict. Indien daar aanleiding voor is, wordt een deskundige bij de begeleiding betrokken.

Iedere burger heeft het recht bij de politie aangifte te doen wanneer er geweld tegen hem of haar is gebruikt. Dit geldt uiteraard ook voor personeelsleden van de Ludgerusschool. Het verdient de voorkeur een dergelijke aangifte in overleg met de vertrouwenspersoon / de directie of het bevoegd gezag te doen, opdat de aangifte zo volledig mogelijk geschiedt.

Bij leerlingen waarbij onvermijdelijk en noodzakelijk fysiek ingrijpen regelmatig onafwendbaar blijkt te zijn en er daardoor sprake is van gevaar voor de medeleerlingen/personeelsleden, zal de directie in samenspraak met het bevoegd gezag gepaste maatregelen treffen om het onderwijs aan onze school tijdelijk te onderbreken (schorsing / time-out) of definitief te beëindigen.

Aandachtspunten met betrekking tot het weglopen van leerlingen Ludgerusschool

1. Bij het weglopen uit de groep (ongeoorloofd) of van de speelplaats:
 - de (adjunct-) directeur of intern begeleider direct waarschuwen;
 - een inschatting maken omtrent de leerling en zijn/haar wegloupedrag.

2. Bij weglopen uit de groep, blijft wel binnen de school.
Besluiten of we er achter aan gaan. Zo ja, dan zal de groepsleerkracht gewoon in de groep blijven en gaan (adjunct-)directeur en/of ib-er achter de leerling aan. Daarbij houden ze rekening met het volgende:
 - rustig lopen, rennen kan bedreigend zijn voor de leerling;
 - een rustige benadering staat voorop;
 - indien dat niet werkt, de leerling melden dat je teruggaat naar school en dat je hem/haar snel (binnen 5 minuten) terug verwacht;
 - wanneer niet bekend is waar de leerling zich bevindt dan ongeveer 10 à 15 minuten zoeken;
 - neem een mobiele telefoon mee!

3. Bij weglopen van de school, speelplaats
De ouder(s)/verzorger(s), de woonvoorziening etc. inlichten:
 - wanneer na ongeveer 20 minuten na het weglopen de leerling niet terug is gekomen of gevonden doet de directie of intern begeleider dit.
 - ook wanneer de leerling zelfstandig is teruggekomen of opgehaald, worden de ouders/verzorgers geïnformeerd, bij voorkeur door de groepsleerkracht. Hij/zij neemt contact op met de ouder(s)/verzorger(s) of de woonvoorziening, na schooltijd. Wanneer dat niet lukt dan neemt de directie, intern begeleider of directie ondersteuner contact op.
 - Kort bespreken met ouders wat er is gebeurd.
 - Tijd noemen.
 - Wanneer de leerling niet terug is op school doorgeven wie er zoekt.
 - De school houdt contact met de ouders en de zoekende.
 - Vragen of ouders een idee hebben waar de leerling naar toe is gegaan.
 - Ouders duidelijk maken dat er iemand thuis blijft in verband met de opvang van de leerling.
 - Indien de leerling thuis arriveert, de leerling naar school laten komen vergezeld door de ouders. Dit na overleg met directie, intern begeleider of directie ondersteuner

Opmerkingen

- Indien nodig met ouders overleggen of politie ingeschakeld moet worden, zijn ouders niet te bereiken dan beslist de directie.
- Een gesprek met de leerling en ouders achteraf is erg belangrijk. Afspraken maken die passend zijn voor die specifieke situatie, voor die leerling met die ondersteuningsbehoefte. Bij het gesprek zijn aanwezig de groepsleerkracht, intern begeleider of directie.
- Een duidelijk signaal van afkeuring geven aan de andere leerlingen, wegloupedrag kan namelijk als een olievlek werken op andere leerlingen.
- De leertijd die verloren is gegaan door het weglopen wordt in principe als sanctie ingehaald (pauzes of na schooltijd) na overleg met de ouders.

- Het wegloup incident registreren in ParnasSys, onder groot probleemgedrag.